

Catequesi sisena: El Temple de la Sagrada Família com a altar, casa i testimoni

Amb la sisena i setena catequesi conclou aquesta catequesis que l'Arquebisbat ens ofereix per preparar la visita de Benet XVI a Barcelona. Ambdues ens parlen del Temple de la Sagrada Família.

27/10/2010

La Sagrada Família no sols forma part del perfil urbà de Barcelona sinó que, de la mà de Gaudí, es converteix en una obra emblemàtica que atreu diàriament milers de persones de tots els pobles del món.

Encara que l'arquitecte va anar prenent consciència progressiva de la importància de la seva missió, allò que no podia sospitar és que el seu projecte tingués la significació i la ressonància creient que té actualment. Aquella inspiració que li venia de Déu esdevé veritablement eloqüent i profèticament actual. Així el temple expiatori és casa, altar i testimoni per a molts que hi vénen o hi vindran.

1. Un temple per convocar, mostrar i celebrar la fe *“Un temple, l'única cosa digna de representar el sentiment d'un poble, ja que la religió és la cosa més elevada de l'home”*

Com diu Benet XVI, “quan la fe especialment celebrada en la litúrgia, es troba amb l’art, es crea una sintonia profunda perquè ambdós poden i volen parlar de Déu, tot fent visible l’Invisible”. [1] El temple de la Sagrada Família, en l’estela de les antigues catedrals romàniques i gòtiques, és un exemple eloqüent d’aquesta síntesi.

La fe cristiana planteja una transformació en el concepte del temple de pedra, antic lloc sagrat del sacrifici. El nou temple és Jesucrist, que és l’amor de Déu vessat sobre els éssers humans. Ell, amb la seva vida, és el temple nou i vivent. Nosaltres estem “edificats sobre el fonament dels apòstols i els profetes, i el mateix Crist n’és la pedra angular” (Ef 2,20). Per això, el temple cristià és per a la celebració litúrgica, per a la qual es converteix en un espai de pau i reconciliació on, a través de

l'Eucaristia, Déu abraça en Crist el món per mitjà de l'Església reunida.

El temple cristià va sortir de les catacumbes i de les cases (*Domus ecclesiae* o *Domus Dei*) per convertir-se en basílica. Les més senzilles, amb una sala rectangular coberta de fusta, van anar creixent de mida així com variant en forma i materials, especialment a l'Orient on van aparèixer mosaics, frescos i cúpules i es va definir allò que seria l'art bizantí. Antoni Gaudí deia: “Jo he anat a prendre l'arquitectura allà on la va deixar l'estil bizantí.” Així el temple de la Sagrada Família es presenta com una gran muntanya de pedra per a l'apropament a Déu en una verticalitat marcada per les dotze torres que representen els apòstols, i els sis cimboris que representen Crist, el de més altura, Maria, i els quatre evangelistes. Això implica que el simbolisme es desplaça també a l'arquitectura i que

cada element de l'estructura forma part d'una finalitat significativa. Un petit detall, l'altura màxima serà una mica més baixa que Montjuïc i així l'obra de l'home no depassarà la del seu Creador.

Aquesta estreta relació de la Sagrada Família amb els orígens de l'arquitectura cristiana també incorpora el període de les catedrals romàniques i gòtiques, que, a partir del final del segle X i des de la tutela monacal, comencen a estendre's. El fet que abundessin més les imatges va tenir el seu origen en una intenció catequètica, i així alguns elements de l'interior surten a l'exterior en els seus portals. D'aquesta manera, en el romànic se subratlla que Crist és la porta que duu al cel, mentre que en els portals gòtics els motius es diversifiquen i els temes bíblics i teològics es multipliquen tot aportant-hi un foro simbolisme. Aquesta sortida del retaule al carrer

és una de les línies de continuïtat amb la Sagrada Família. Però en aquest cas la novetat rau en el fet que les tres portades fan una catequesi global que, des del Crist encarnat, crucificat i gloriós contempla el misteri de Déu i revela el rostre de l'home fins a convertir-lo en compromís moral.

2. L'Església com a casa i família de Déu *“L'Església se serveix de totes les arts, tant de l'espai (arquitectura, escultura, pintura, orfebreria...) com de les del temps (poesia, cants, música...). La litúrgia ens dóna lliçons de l'estètica més depurada”*

Enmig de les divisions i de les trobades, dels reptes i de les amenaces del nostre món, l'Església s'ofereix com a casa per a la família de Déu convocada pel seu amor per a tota la humanitat.

El temple és la casa on l'Església celebra la litúrgia. Així,

l'arquitectura i totes les arts es posen al servei de la celebració. L'interior del temple s'orientarà principalment a ella. La nau central estarà constituïda com un bosc plantat davant del tron de Déu. Les columnes, representant les diòcesis del món, recordaran l'arbreda de l'Apocalipsi i la visió del profeta: "A banda i banda del riu creixeran tota mena d'arbres fruiters. No perdran mai la fulla, i sempre tindran fruit. Cada mes donaran una collita nova, perquè l'aigua que els rega neix del santuari. Els seus fruits serviran d'aliment i les seves fulles seran un remei" (Ez 47,12). L'altar major, on es consuma la presència de Crist, serà visible davant de tot el Poble de Déu i allí convergirà espontàniament l'atenció de l'assemblea dels fidels.

Per això, Gaudí, quan explicava la Sagrada Família als visitants, els descrivia imaginativament com s'hi celebraria el culte a Déu. Les

cerimònies solemnes convocarien tota l'Església diocesana que vindria des dels diferents llocs de pregària i celebració en aquest gran espai on, amb el bisbe a la càtedra, els preveres envoltant-lo, el poble reunit celebraria la litúrgia entre el cel i la terra.

La llum, generosa i intensa, damunt de l'altar, prové dels grans finestrals del cimbori, i il·luminaria el gran creuer, des del qual es contemplaria com a visió principal la Santíssima Trinitat. Alhora, des dels finestrals de l'absis, del creuer i de les naus, s'ofereix una llum harmoniosa i moderada sota el bosc de columnes. Des d'allí els vitralls mostren els seus colors i les seves representacions a l'assemblea reunida.

Mentrestant, *l'Schola Cantorum* ubicada al capdamunt de les grans escalinates, des dels triforis, canta la lloança que és harmonitzada pels

orgues i alegrada pel so de les dotze torres amb llurs campanes. Així, la veu de la litúrgia es farà sentir des de tot Barcelona, amb els seus variats sons del carilló gegant que formen els diferents tipus de campanes tubulars, amb conjunt de tubs d'orgue o normals.

L'Església, convertida en festa, celebra, com en la Jerusalem celestial, la unitat de la família de germans al voltant del seu Déu. Des d'ella s'ofereix com a signe i sagrament d'unitat a la ciutat de tots els pobles.

3. El sentit de l'expiació *“El temple de la Sagrada Família és expiatori. Això significa que ha de nodrir-se de sacrificis”*

El sentit de l'expiació té a veure amb la forma com s'edifica el temple. La construcció no consisteix únicament a aixecar un edifici, sinó que el camí d'edificació ha de ser coherent amb

la seva finalitat. No es pot construir de qualsevol manera. No es tracta ni d'una qüestió tècnica ni econòmica. Per celebrar al temple l'Eucaristia de la reconciliació en Crist, cal construir un camí de perdó, i cada pedra pot esdevenir no tant un objecte que es llença, com una ofrena generosa i disponible per al perdó.

Per això, la Sagrada Família és un temple expiatori, però, ¿què vol dir això? Realment aquesta paraula mereix una explicació. El punt de partença, com sempre, és mirar Jesucrist. Ell, amb la seva entrega d'amor, ve a transformar el sentit antic de l'expiació. No és només que Déu no exigeixi la sang d'un innocent pels pecats dels culpables, sinó que ens dóna la vida del seu Fill per destruir el pecat i recrear les nostres relacions amb Ell i amb els germans. L'expiació és el sacrifici d'amor del Fill que ens transforma en fills i germans.

*“La vida és amor i l’amor és sacrifici.
El sacrifici és l’única cosa realment
fructífera”*

Per això Gaudí planteja la construcció com si fos una ofrena per recrear l’amor. Així col·loca, a les columnes dels finestrals dels murs laterals, el paral·lelisme de les tres ofrenes dels reis savis vinguts de l’Orient, que eren or, encens i mirra, com les tres ofrenes expiatòries necessàries per edificar el temple: almoïna, pregària i sacrifici. Es tracta d’un camí de perdó actiu i passiu. I el cert és que ell predica amb l’exemple. Quan es fa necessari aturar les obres amb motiu de la crisi econòmica originada per la primera guerra mundial, ell mateix surt a pidolar. No es tracta només d’aixecar un temple, sinó d’assumir una dinàmica personal, comunitària i social de sacrifici d’amor. Un camí d’expiació davant del poder del pecat, de la violència, del mal, en

definitiva. Això ho va entendre perfectament el seu amic, el poeta Joan Maragall, quan va escriure per donar suport a la campanya de recollida de fons el seu famós article *Una gràcia de caritat !*

4. Una catequesi en pedra sobre Jesucrist

Gaudí ens convida en la tradició de les antigues catedrals a fer una meditació sobre Jesucrist a través de les imatges que es concentren en els tres grans esdeveniments de l'Encarnació, la Pasqua i la Glorificació. La novetat del nostre recorregut és que fixarà la mirada essencialment en el Senyor com a clau d'interpretació de la riquesa simbòlica de les estructures arquitectòniques i els grups escultòrics. Aquesta concentració en Jesús evitarà que ens perdem en detalls sempre tan eloqüents, però

desproveïts de sentit sense aquesta perspectiva.

“Erigir un pessebre tan grandios i tan esplèndid que no pugui ser considerat com el d’una sola família sinó el de tota la ciutat de Barcelona”

La portada del naixement representa l’aparició de la Gràcia en el naixement de Crist. Quan contemplem aquest pòrtic ens sembla assistir a una immensa festa on l’alegria es desborda en palmes, plantes i aus. És com si tota la naturalesa es revestís de joia en una pertorbació primaveral en ple hivern. Si és possible donar Vida a les pedres, aquí en tenim una realització. Veiem com les pedres canten i dansen en l’alegria d’unes formes que, més que el pes de la gravetat, recorden la solemnitat vibrant d’un Paradís anticipat. Si les pedres poden expressar la vida és que ja la Vida és diferent i nova,

sembrada d'alguna cosa eterna en la seva finitud, una misteriosa tendresa en la seva rigidesa i una vibració exultant en la seva quietud. Les pedres en la seva limitació tenen el do de perdurar. Quan la mirada se centra i descendeix pel xiprer fins al pelicà, descobreix el nom de Jesús i després de passar per la coronació de Maria s'atura en l'Anunciació per, seguint l'estrella, arribar al Naixement, cor temàtic del portal. La composició del grup protagonista, col·locat en el capitell central, és de gran simplicitat. L'Infant, alçat del pessebre, apareix insignificant en la immensitat de pedra, fins i tot pot passar inadvertit. Això no obstant, el seu lloc és central, mentre Maria i Josep li ofereixen la seva protecció en actitud orant. Com si es tractés d'una invitació a agenollar-nos per contemplar-lo i així poder creuar la porta que condueix al temple. El menut ens mostra la seva nuesa confiada que descansa en les mans

de la Mare, que lleugerament l'alça com si volgués bressar-lo, si bé en el fons és per mostrar-lo. Ella, inclinada, sembla no tenir rostre, com si tota la faç estigués ja gravada en l'Infant. Josep s'inclina amb les mans esteses i girades cap al Nen, per ajudar però amb prou distància com per no desvetllar el Misteri. A cada costat, la mula i el bou, rodejant-los un grup d'àngels músics que ens fan una crida des de dalt de tot: Jesús est natus. Venite adoremus. Els qui escolten aquesta crida poden entonar, també ells, el missatge de la nit nadalenca: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* .

“En contrast amb la del Naixement, decorada, ornamentada, turgent, la de la Mort és dura, pelada, com feta d'ossos”

La meditació al voltant de la segona façana s'ha de centrar en Jesucrist ja

que Ell és l'únic protagonista. Gaudí va estructurar i va dibuixar la façana de Ponent després de la greu malaltia que el va tenir apartat diversos mesos i que el va endinsar en una profunda experiència d'associació a la passió del Senyor, acompanyat pels textos de sant Joan de la Creu.

Aquesta opció de ressaltar plàsticament el dramatisme implica lucidesa creient, ja que la contemplació de l'amor entregat de Crist implica reconèixer-hi el que carrega amb un pecat i un dolor d'un pes i una intensitat tan gran que, depassant la dimensió personal, té una densitat col·lectiva que prové d'unes cadenes que esclavitzen tota la humanitat. La força dramàtica prové del "per nosaltres" del seu amor que carrega amb el mal que impedeix la realització del projecte de l'amor. En aquest sentit, la part baixa de la façana és una variació del Via Crucis disposat com l'ascens a

una muntanya, que recorda la senda que va dibuixar sant Joan de la Creu per pujar al Carmel-Calvari. Com si les estacions proposessin un camí espiritual d'aprofundiment en el misteri de l'amor de la mà del Jesús sofrent. Aquesta façana es completa amb la representació del Crist ressuscitat, que no és representat en pedra. Com si per a aquesta irrupció de novetat i d'esperança només la llum i el color poguessin donar forma a l'existència transfigurada i gloriosa del Vencedor del pecat i la mort. És un vitrall on la transparència és protagonista en la rosa del gran finestral central del creuer. Tant des de fora com des de dins es pot contemplar el Ressuscitat que es fa presència sacramental i eclesial a l'interior, alhora que anunci i missió d'esperança a l'exterior. Culmina la façana de Ponent el Crist en Ascensió que des del capdamunt del pont entre les quatre torres-campanar prepara per

a la contemplació de la façana de la Glòria.

“És una obra que està en les mans de Déu i en la voluntat del poble. L'arquitecte vivent en el poble i adreçant-se a Déu va fent la seva feina. La Providència, segons els seus designis, és la que porta l'obra a terme ”

És tot un senyal significatiu que aquesta sigui l'única façana que queda pendent i en la qual es concentren diferents dificultats urbanístiques per a la seva realització. Com si les proves de la construcció corresponguessin amb les proves de la vida o com si l'accés i la visió de l'escatologia no fos únicament la darrera sinó la de representació més difícil d'imaginar en aquest entretemps de la història i l'eternitat. És aquesta una perspectiva molt suggeridora en un temple, la construcció del qual

representa una trajectòria temporal que fàcilment superarà els cent cinquanta anys. Però en aquest cas, la contemplació haurà de ser imaginativa i interior; cosa que en aquest moment implica un cert avantatge, ja que s'assembla a la nostra perspectiva creient sobre la consumació del temps. Ja que “ara hi veiem de manera fosca, com en un mirall poc clar” (1Co 13,12). La façana que ara no veiem esdevé bella paràbola del pla de Déu: “Jo faig que tot sigui nou” (Ap 21,5).

[1] *La Catedral , des de l'arquitectura romànica a la gòtica, el rerefons teològic ,*

Audiència general, 18 de novembre del 2009

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/catequesi-sisena-
el-temple-de-la-sagrada-familia-com-a-
altar-casa-i-testimoni/](https://opusdei.org/ca/article/catequesi-sisena-el-temple-de-la-sagrada-familia-com-a-altar-casa-i-testimoni/) (05/04/2026)